

Fischer Alajos Jakab

1821 - 1867

életrajzi adatai

Született 1821. július 16-án, Sárísáp /Bánya/; ez a bánya nyerte el később az Annavölgy nevet. Apja Fischer Aloys Lythan fessorum magister /bányamester/, aki 1788. július 22-én Eule in Bohemia - jeleleg v Jílové u Prahy - született Fischer János Berggeschworener /bányaesküdt/ és Solcz Zsuzsanna gyermekeként. Anyja Schlemmer Anna, született 1795-ben. Szülei 1819. február 21-én Csolnokon kötöttek házasságot, ahol a férj már korábban is dolgozott, mint azt az 1815-ből vagy előbből és 1816-ból származó csolnoki bányatérképei igazolják.

Az apa ekkortájt került át Sárísápra, ahol a gróf Sándor Vince uradalmánál dolgozott, amit egy 1820-ban általa készített bányatérkép is igazol, amelyen jól olvasható "Aloys Fischer Berg-beamter" azaz bányatiszt.

Fischer Alajos Jakab szüleinek 3-ik gyereke, mert előtte már Anna és Zsuzsanna nevű ikerleányok születtek Sárísápon 1819. december 20-án.

A további testvérei is mind Sárísápon születtek:

- 1823. június 4. János Nepomuk Jakab,
- 1825. július 8. Mária,
- 1827. február 1. György,
- 1827. december 22. Lajos,
- 1829. szeptember 15. Catharina,
- 1831. április 12. Ludovica és Anna /ikrek/,
- 1833. január 30. Carolina Ludovica.

Az elemi iskolai tanulmányait több, mint valószínű Sárísáp községben végezte el, az annavölgyi iskola csak később épült.

A Komárom Megyei Levéltáresztergomi részlege szerint Fischer Alajos Jakab az esztergomi bencés gimnáziumba járt, mégpedig: az 1832/33 tanévben az első grammatikai osztályba járt, az 1833/34 tanévben a második, az 1834/35-ben a harmadik, míg 1835/36-ban a negyedik grammatikai osztályt végezte el. Az ezt követő két felsőbb humánosztályba az 1835/36-os tanévtől már nem járt a bencés gimnáziumba.

1833. május 21-én meghalt az édesanyja Sárísápon.

1836. március 20-án édesapja újra nősül és Bajnán házasságot köt Fehér Josepha nagysápi hajadonnal.

Ebből a házasságból - szintén Sárísápon - a következő féltestvérei születtek: 1836. Albertina Catharina; 1839. Ludovicus

Augustinus; 1840. Ágnes Albertina; 1841. Geisa; 1842. Hermina Ágnes; 1844. Joseff.

A gimnáziumi tanulmányai végeztével - 1836-tól - valószínű édesapja mellett gyakornokoskodhatott a bányában. Lehetett is tőle tanulni, mert pl. 1838-ban a Dunagőzhajózási Társulat hajói számára folyamatos szénellátást keresett, ezért Karl Göttmann bánáti bányafelügyelővel valamennyi a Dunához való viszonylagos közelségű szénbányát bejáratta, Göttmann írásos jelentésében mind Ausztriában, mind Magyarországon csak egyetlen olyan szénbányát talált, amelynek szakszerű vezetése biztosítékot nyújthatott a vállalt szerződéses kötelezettség teljesítésére, ez pedig Sándor gróf Sárисápi Bányavállalata, amelyről megállapította: "ez az üzem célszerűen és szigorú bányászati szabályok szerint vezetett".

1838-ban volt a nagy pesti árvíz, amely téglagyárak létesítését tette szükségessé. Az újjáépítési munkák kormánybiztosa Miesbach Alajos osztrák bányavállalkozóval lépett érintkezésbe. Miesbich Rákoson 5 hónap alatt téglagyárat létesített. Azután megszerzte előbb a csolnoki bánya bérletét, majd fokozatosan a mogyorósi, dorogi, tokodi, szarkási és annavölgyi bányák bérletje lett. Erre azért tértem ki, mert mind Fischer Aloys, mind Fischer Alajos Jakab további életútja ezekenek a bányáikhoz vezetett.

Fischer Aloys Bergbeamter 1844-ben még Annavölgyön volt, mint Joseff fia keresztlevele igazolja. Azonban még 1851 előtt otthagyja és a következő írásos bizonyíték szerint 1854-ben már Mogyoróson találjuk.

Fischer Alajos Jakab további sorsához utbaigazítást adott az Österreichische Staatsarchiv /Finanz und Hofkammer archiv/:

A Montanschematismusban - bányanyilvántartás - Fischer Alajos először 1841-ben szerepel mégpedig, mint Steiger und Bergschreiber - aknász és bányairnok -, mégpedig Zillingdorfban. 1842-ben Tüurnitz-ben rechnungsführender Steiger - számadásvezető aknász -. 1843-ban Zillingdorfban Bergschreiber - bányairnok -. 1844-ben Zillingdorfban Rechnungsführer - számadásvezető-. 1845-ben az előző beosztásban a Beoban mellett SEEgrabenben. 1846-ban és 1847-ben számadásvezető Neudorf bei Lundenburg-ban. 1848-ban előbb számadásvezető Brennbergen, majd Werkvorsteher - üzemvezető - Dömösön /Esztergom vármegye/. 1849-ben és 1851-ben neve nem szerepel a sématisztusban, míg az 1850-es sématisztus hiányzik.

"A dömösi bányászat 1793 és 1920 között, különböző időkben, különböző intenzitással ezeket a gyenge minőségű, zavart telepeket művelte". Ezt olvashatjuk Dr. Kövess Gyula és Szenczy Gyula

idevonazkozó tanulmányában. Miesbach Alajos 1846-ban kért újra szénkutatási engedélyt, de azt nem kapta meg. Lehetséges azonban, hogy 1848-ban, az új idők hatására mégis megkapta az engedélyt, azonban a szabadságharc eseményei sem tették itt lehetővé az intenzívebb munkát.

A további életrajzi adatok előtt egészen röviden a selmecbányai Akadémiával is foglalkozni kell. A bécsi udvari kamara 1735-ben alapította meg a "Berg-Schola"-t, ezzel iskola jellegű intézménnyé változtatta, az addig ott folytatott bányász-kohász szakember képzést. 1807-ben rendelte el az uralkodó a Bányászati Akadémia szervezeti keretében Erdészeti tanintézet felállítását. Majd 1848-ban megkapja a "Berg- und Forstakademie" nevet. 1848 tavaszán mintegy 300 főből áll az akadémiai ifjuság, akik a Habsburgbirodalom minden részéről jöttek ide tanulni. Már 1848 tavaszán nemzetiségi ellentétek jelentkeznek a különféle anyanyelvű diákok között. 1848 októberében német nyeven indul meg az oktatás, de novembertől már nincs nyugodt tanulásra lehetőség, a hallgatók többsége a szabadságharc csatáiban vesz részt. Így azután 1848. december 17-én beszüntetik az oktatást. A császári csapatok bevonulása után 1849. február 5-én ismét van oktatás - 64 hallgató részére - de március 14-én újra bezáratják. Az akadémián 1850. január 2-án kezdődik újra az oktatás, de mind oktatói, mind hallgatói igen megfogyatkoztak, így 1850 augusztusában is csak 83 bányász-kohász és 1 erdészhallgató jelentkezett.

A Soproni Központi Bányászati Múzeumtól kapott adatok szerint Fischer Alajos Jakab 1851-ben - tehát 30 éves korában - 3969. sorszám alatt, mint rendkívüli bányászhallgató iratkozik be a selmeci akadémiára. A Soproni Állami Levéltártól - mely a régi selmeci akadémiai főkönyvek egy részét őrzi - a következő adatokat kaptam: Selmeci Akadémia Főkönyve 1851. pag. 44-45. Ordnungszahl: 6. Name: Fischer Alois. Vaterland: Ungarn. Vorstudien: Elf-jährige Praxis bei Steinkohleengruben. Anmerkungen: Ausgetrötet, Zahl 143/1852.acad.. Hallgatta az 1850/51 Jahrgang mindkét szemeszterét és az 1851/52. tanév I. félévét. A beirt érdemjegyei mind jó tanulását bizonyítják. Azt, hogy a 11 év szénbányáknál szerzett gyakorlatát hol töltötte az a fentebb írottakból nagyrészt megállapítható. Van azonban még egy lehetséges mukahely Mátranovák, erre a későbbiekben térek ki, most csak azt a megjegyzést teszem, hogy Miesbachnak nemcsak Esztergom környékén, hanem máshol is voltak magyarországi bányái, így pl. Baranyában is.

1852. október 16-án a selmeci róm. kat. plébánián házasságot

köt Szilniczky Annával, /ág.ev./. Aki 1835 április 8-án a Selmecebányához tartozó Schüttersbergen - jelenlegi neve: Banky - született. Szülei Szilniczky Sámuel/Berghauer/ és Kurinszky Anna.

Az erről a nálam lévő és 1939. november 6-án magyar és tót nyelven kiállított házasságlevél szerint: Fischer Alajos bányatiszt születési helye: Matra Novak, lakhelye: Banská Stiavnica. Mivel ez így teljesen hibás, megkérdeztem a radványi /jelenleg Besztercebánya része/ levéltárt, ahonnan azt a bölcs választ kaptam, hogy a vőlegény csak ideiglenesen tartózkodott Selmeceen. Ezután Beszterczey Lászlónétól - dédunkája - kölcsönkapott és 1940. december 30-án ugyanazon irással, ugyanazon plébános által, de most latinul és kisméretben tótul kiállított házasságlevél szerint a vőlegény: Aloisius Fischer; foglalkozása: officialis montanus; azonban mind a születési- mind a lakhely: Matra Novak; Másik dédunokája - Cennerné Wilhelm Gizella dr, - birtokában lévő 1940. november 15-én kiállított latinnyelvű házasságlevél szerint, mind a születési- mind a lakóhely Mátranovák.

Mindenesetre a mátrsnováki plébánián semmiféle adat nincsen arról, hogy ott lakott volna /elbocsájtó-levél/. Ami, mint utólag megállapítottam igaz lehet, mert hiszen Fischer Alajos Jakab az esküvőt megelőző időt, mint akadémikus már Selmeceen töltötte. Ugyanakkor a Nógrádi Szénbányáktól illetve Lassan József bánya-mérnöktől kapott tájékoztatás szerint Mátranovákon az Ágnes bányán már folyt bányaművelés - amely nevét a tulajdonos család egyik tagjáról: Okolicsányiné Chemniczky Ágnesről kapta - 1860 előtt is. Így feltételezhető, hogy Fischer Alajos itt is dolgozott, de bizonyossággal nem állitható.

Az első biztos időpont és lakhely 1854. szeptember 7. és Brennbereg. Ekkor és itt született a N°. 7. alatt ~~Fischer~~ Alajos Obersteiger - főaknász első fia. Akit szeptember 8-án kereszteltek és anyakönyveztek Ágfalván és az Alajos nevet kapta. Keresztapja a nagyapa Fischer Aloys; a keresztanya a nagyanya "D. Anna Szilnitzky Oberhuttmanns Wittwe Schemnitz".

Mivel Brennbereg neve nem először szerepel, ezért, mint érdekességet felsorolom az itteni szénbánya bérlőit. 1802-től az oszt-rák kincstár bérletében volt, amelyet azután albérletbe adott ki: 1827-1834 között Feldmüller Mátyás persenbergi hajósmesternek, 1834-1835 között báró Sina Györgynek, 1835-1846 között Sina közösen bérelte a bányát Miesbach Alajossal. 1846-1857 között Miesbach az egyedüli albérlő. Miesbach 1857-es halála után wartinbergi lovag Drasche Henrik az albérlő. 1878-tól új szerződés alapján közvetlen bérlője Brennberegnek is Drasche.

Az 1950-es évek elején a bányászást megszüntették és sajnos a N°. 7. ház sem áll már, mint ezt néhány éve megtudtam.

A második gyerek: Fischer Ferenc József 1856, február 25-én született Grünbach am Schneeberg-ben /Alsó-ausztria/ a Miesbachisches Werksgebaude N° 34. alatt. Az ottani plébánostól nem a keresztlevelet, hanem a kereszteltek anyakönyvének az ujszülöttre vonatkozó teljes fénymásolatát kaptam meg. Az apa foglalkozása: Obersteiger. "gebürtig aus Annathal in Ungarn Graner Comitath", azaz az Esztergom megyei annavülgyi születésű. Mint érdekesség a keresztszülők saját kezűleg irták be az adataikat az anyakönyvbe: "Anna Szilniczky Oberhutmanswitwe zu Schemnitz" / gót betűkkel/ "Aloys Fischer Rechnungsführer in Magyaros in Ugarn." /rendes betűkkel/. Azaz Szilniczky Sámuelné, főkohász özvegye Selmechről és Fischer Aloys számadásvezető a magyarországi Magyaroson. /Az Ugarn/igy van leírva/. A ház még eredeti formájában rehoválva áll és jelenleg Grünbach Neubaustasse Nr. 41.-ként szerepel. Az ottani polgármester szivességből fényképet is kaptam a hátról - szép nagy épület - , ugyancsak tőle tudom, hogy a bánya 1965-ben szűnt csak meg.

1858-ban azonban már Mährisch-Neudorfban dolgozott Fischer Alajos Jakab, mert a következő gyerekei már mind itt születtek. Az erre vonatkozó adatokat a brünni levéltártól kapott cseh nyelvű levél magyar fordítása alapján tudtam megállapítani, eszerint a következő gyerekeknél a lakhely: Moravská Nová Ves-i bányagivatal és az apa foglalkozása: főbányafelügyelő.

A gyerekek a következők:

1858. szeptember 28. Emil Vencel. Keresztszülei: Fischer Aloys bányatisztviselő Mogyoróson /azaz a nagyapa/ és Prokopius Mária.
1860. március 23. Berta Johanna. Keresztszülők Bittner Alajos és felesége Anna, Nová Ves-i kereskedő, mint Fischer N. János lichtenwörthi bányatisztviselő és felesége Aloisia képviselői. Azaz az apa öcse és annak felesége.
1861. április 2. Nepomuk János Herman, aki még ugyanazon év november 6-án meghalt, Keresztszülők illetve képviselőik, mint Bertánál.
1862. november 7-én. Hermin Anna. Keresztszülők: Giller József sebgyógyító Nová Ves-ben és felesége Nepomukcseña, mint Fischer János és feleségének képviselői.
1863. december 23. Nepomuk Sándor János, aki 1864. november 3-án meghalt. Keresztszülők illetve képviselőik, min Herminnél.
1865. október 8. Nepomuk János Sándor, aki másnap október 9-én meghalt. Keresztszülők illetve képviselőik, mint Herminnél.

1861-ben még az a gyász is érte, hogy április 9-én meghalt az édesapja Nyergesujfalun, akit ott is temettek el április 11-én.

Több, mint valószínű, hogy a Mährisch-Neudorf illetve Nová Ves melletti szénbánya is Miesbach Alajos illetve utódja Drasche Henrik birtokában volt.

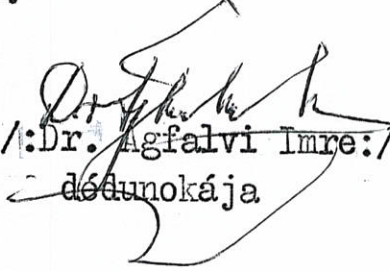
1865 után Fischer Alajos Jakab elkerült Mährisch-Neudorf-ból, valószínűleg közvetlenül Zillingdorfba. /:Ez a helység Wiener-Neustadt körzetében van.:/.

Az itteni plébánia közlése szerint itt már gyerekük nem született és a bányának 1851-ben Miesbach Alajos volt a birtokosa.

Itt sajnos nem sokat szolgált, mert - mint Agfalvi Imre nevű u. nokájától, azaz az apámtól hallottam - bányaszerencsétlenség érte, aminek következtében szerzett betegségében elhunyt.

1867. július 31-én halt meg: Zillingdorf No. 89. deutsches Werk. Obersteiger am hiesigen Bergwerke.

Szombathely 1988. november 30-án.

/:Dr. Agfalvi Imre:/
dédunokája

Források:

Schmidt Sándor: AZ ESZTERGOMI SZÉNMEDENCÉ Bányászatainak Ismertetése /1932./

Dr. Kövess Gyula: Bányászattörténeti Tanulmányok, különlenyomatok 1986.

VIVAT ACADEMIA Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület és az Országos Erdészeti Egyesület emlékkönyve 1985.

Anyakönyvi kivonatok, továbbá levelezések, mely utóbbiaknál legtöbbször hivatkozom a levél küldőjére.